1893 — 1973
80 років
Служби Народові

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXX. No. 83. TWO SECTIONS (SECTION I) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК СУБОТА, 5-го ТРАВНЯ (MAY) 1973 Ч. 83. VOL. LXXX.

КОРОТКІ ВІСТКИ

П'ятниця, 4 травня 1973

КОШТИ НАВЧАННЯ НА УНІВЕРСИТЕТАХ В ЗСА ЗНАЧНО ЗБІЛЬШАТЬСЯ, починаючи з осени цього ро-
ку. Передбачають, що збільшення цих коштів буде в гра-
ницях між 150-200 долярів залежно від високої школи. Пе-
ресічна оплата у вищій публічній школі виноситиме
1,492.00 дол., тобто підвищиться на 6 відс. порівняно з ми-
нулим роком, а в приватних високих школах — 3,281.00
дол., тобто буде вища на 7 відс. Кошти навчання у висо-
ких школах з групи Айві Ліг будуть в середньому 5,500.00
долярів.

**УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНОЇ АЕРОНАВТИКИ ПОВІ-
ДОМИЛО ПРО СКАСУВАННЯ ЗНИЖЕНИХ ОПЛАТ**
за летунські квитки для молоді та родин, починаючи з 1
червня. Касування окремих типів летунських квитків від-
буватиметься ступнево і закінчиться 1 червня 1974 р. Се-
натська торговельна комісія розпічне 8 травня переслуху-
вання в справі законопроєкту про знижені оплати за ле-
тунські квитки для молоді, інвалідів та осіб похилого віку.

ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ СПІРО ЕГНЮ признав, що його
критичні завваги на адресу преси не були оправдані і що
уряд президента Ніксона готовий на заходи, щоб поправи-
ти відносини з пресою. Віце-президент підкреслив, що
він далі обстоює свої твердження, коли йдеться про їх
зміст, але вважає, що тон його виступів і вживані окрес-
лення були невластиві.

**СЕНАТОР ДЖОРДЖ МЕКҐОВЕРН КРИТИЧНО ВИ-
СЛОВИВСЯ ПРО ЗАЯВУ** президента Ніксона щодо вотер-
ґейтської афери, мовляв, обидві великі партії винні у по-
рушеннях правопорядку. Як колишній суперник Ніксона
на президента ЗСА від імени Демократичної партії, Дж.
МекҐоверн заявив, що Демократична партія під його ке-
рівництвом ніколи не стосувала методів, які нагадували б
методи, що їх застосували републіканці проти демокра-
тів. На думку МекҐоверна всі американці повинні тепер
допомогти Президентові привернути повагу до цього ви-
сокого Уряду, бо це є в інтересі цілої Америки.

**В ЧАСІ ПЕРЕСТРІЛКИ МІЖ ЧОРНИМИ ПАНТЕРА-
МИ** та поліцією на Ню Джерзі Турнпайк загинув поліцай
Вернер Фостер, а другий поліцай Джеймс Гарпер був по-
ранений. З трьох членів т. зв. Чорної Визвольної Армії, як
себе називають Чорні пантери, загинув Джеймс Костон,
який вважав себе „міністром інформації" цього руху, а
Джоанна Дебора Чесімард, за якою від довшого часу шу-
кає Федеральне Бюро Інвестиґацій у зв'язку з нападами
на банки та вбивством двох двох поліцаїв і пошкодженням
поліційного авта ручною гранатою, — була важко пора-
нена. Третій учасник перестрілки, який був в авті з Кос-
тоном та Чесімард, втік, але його зловила поліція. Мова
про Клярка Е. Скваєра.

ЛЕОНІД БРЕЖНЄВ ПЕРЕБУВАТИМЕ у столиці За-
хідньої Німеччини Бонні в днях 18-22 цього місяця. За
американськими газетами — канцлер Західньої Німеччи-
ни Віллі Брандт наполягав, щоби скласти американсько-
німецький комунікат про його, Брандта відвідини в Аме-
риці й наради з президентом Ніксоном, щоби могти „ба-
лянсувати" той комунікат з комунікатом, який появиться
наприкінці розмов Брандта з Брежнєвим у Бонні.

ДВІ ШКОЛИ Й ОДНА ЦЕРКВА ВПАЛИ жертвою
бомбових замахів у другому найбільшому місті в Північ-
ній Ірляндії Лондондеррі. Загалом чотири бомби вибухли
в тому місті, в якому більшість мешканців є католиками.
У цьому році згинуло у терористичних атаках у Північній
Ірляндії 90 осіб, а за чотири роки тамошньої громадян-
ської війни згинуло рівно 780 осіб. Протестанти у Північ-
ній Ірляндії обурені й погрожують „пімстою" за те, що
британські власті рішили видати Південній Ірляндії трьох
мужчин, з яких два втекли з Південної Ірляндії на пів-
ніч після нападу й пограбування одного поїзду та один
— після вбивства своєї нареченої й одного чоловіка.

**ФРАНЦУЗЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
МІШЕЛЬ ЖОБЕР ПРИЗНАВ,** що продані Лівії француз-
кі військові джети могли „відвідати" Єгипет, але запере-
чив, наче б Лівія перепродала їх Єгиптові, як це твердить
Ізраїль. Франція доставила Лівії 60 джетів типу „Міраж"
з-посеред 110, що їх Лівія закупила у Франції, з застере-
женням збоку Франції, що тих джетів не вільно іншій
державі перепродувати ані вжити проти Ізраїлю.

ГРЕЦІЯ ВИПУСТИЛА на ринок нові монети, на яких
нема вже портрету короля Константина. Після того, як у
грудні 1967 р. не вдалася спроба короля Константина ски-
нути уряд Георгія Пападопульоса, Константин виїхав до
Італії, де перебуває й тепер. Уряд Пападопульоса ступнево
поменшував і „вимазував" ім'я Константина з різних дер-
жавних актів, дармащо Греція за конституцією все ще є
монархією.

**БРИТІЙСЬКИЙ АМБАСАДОР В ОН КОЛЛІН КРОВ
ВІДХОДИТЬ** у вересні ц. р. з свого становища і новим
амбасадором буде пресовий секретар прем'єра Едварда
Гіта, Доналд Мейтленд. Він був уже амбасадором в Лівії
й переговорював про вступ Британії до Европейської Ев-
ропейської Спільноти.

**ІТАЛІЙСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ДЖОВАННІ ЛЕОНЕ
ВИСТУПИВ** проти скрайньої правиці та нео - фашистсь-
кого руху та радив повчати італійську молодь про суть
фашизму Муссоліні, особливо з того періоду, коли Муссо-
ліні став союзником Гітлера. Нео - фашистська преса за-
реаґувала на той виступ італійського президента пригад-
кою, що Джованні Леоне сам був у своїй молодості фа-
шистом.

Помер Адам Лех, колишній предсідник та основник 353 Відділу УНС

До Головної Канцелярії
наспіла вістка, що в Ню
Бронсвік, Н.Дж., помер 2-го
травня ц.р. на 76-ому році
життя Адам Лех, основник
353-го Відділу УНСоюзу в
цій місцевості та колишній
його предсідник. Покійний
народився в селі Висоцько,
повіт Броди, і по приїзді до
ЗСА включився в організова-
не життя українських посе-
ленців, особливо активізую-
чись в місцевому Відділі я-
кого він був співосновником.
Бл.п. Адам Лех полишив у
смутку дружину Марію та
сина Стефана і численну міс-
цеву союзову громаду, яка
разом з родиною і приятеля-
ми відпровадить Покійного в
суботу, 5-го травня, на віч-
ний спочинок.

ЗСА ЗБЕРЕЖУТЬ ВІРНІСТЬ СОЮЗНИКАМ — ЗАПЕВНЯЄ НІКСОН У ЗВЕРНЕННІ ДО КОНҐРЕСУ

Вашингтон. — Президент
Ніксон переслав у четвер 3
травня ц. р. щорічне Звер-
нення про Стан у світі, на
232 сторінки друку, в якому
найважливішу частину ста-
новить широко мотивоване
запевнення, що поруч із ста-
ранням закріпити мир шля-
хом переговорів із против-
никами та шляхом „політи-
ки стримування" — Амери-
ка збереже повну вірність
своїм союзникам і своїм між-
народним зобов'язанням.
Водночас, у тому Зверненню
Президент вперше виявив,
що у переговорах з Совєта-
ми, які ведуться у Відні про
„рівне і збалянсоване" по-
меншення збройних сил у
Середущій Европі, Америка
не погодиться на принцип
однакового чисельного по-
меншення збройних сил
членських держав західньо-
го НАТО і комуністичного
Варшавського пакту, бо це
було б з некористю для За-
ходу з уваги на географіч-
ні умовини: Совєти відкли-
кали б частину своїх військ
на коротку віддстань на схід,
а Америка мусіла б відкли-
кати їх поза Атлантійський
океан. Президент підкрес-
лив потребу „чуйности і
твердости". Він заперечив,
наче б закордонна політика
Америки мала на цілі тіль-
ки „балянсування світових
сил", та з'ясовував потребу
„створення тривкої структу-
ри миру" у цілком „заміне-
ному світі". У тому Звер-
ненні 35 сторінок присвяче-
ні відносинам з Совєтським
Союзом і суходільним Кита-
єм, але майже стільки само
стосуються Індокитаю. Да-
льша поправа відносин з
Москвою і Пекіном залежить
у великій мірі від того, чи
вони підтримуватимуть мир
в Індокитаї, чи своїми даль-
шими масовими доставами
зброї і виряду будуть підтри-
мувати тамошній воєнний
стан. Президент вперше тіс-
но пов'язав справу Індоки-
таю з справою взаємин Ва-
шингтону з Москвою.

Ніксон і президент Франції Помпіду зустрінуться 31 ц. р. на Ісляндії

Вашингтон. — Президент
Ніксон і французький пре-
зидент Жорж Помпіду пере-
ведуть нараду 31-го травня
і 1 червня ц. р. на Ісляндії,
обравши ту країну на місце
своїх нарад „посередині до-
роги" між Францією і ЗСА.
Ісляндія заприязнена з обо-
ма цими державами, бо во-
на є членом Північно-атлан-
тійського Союзу (НАТО).
Французький президент не
захотів прилетіти до Амери-
ки головно з престижевої
причини, щоб не виглядало,
що президент Ніксон „вик-
ликав" його до Вашингтону
нарівні з іншими державни-
ми мужами, які приїздять
туди. Він не хотів теж нара-
зитися на такі демонстрації,
як це мало місце в лютому
1972 року. Тоді-то, особливо
в Чікаґо, відбулася під час
відвідин Помпіду криклива
протифранцузька демонс-
трація американських жи-
дів, обурених протиізраїль-
ським становищем Франції.
Франція, колишня близька
союзниця Ізраїлю, змінила
своє становище від останньої
ізраїльсько-арабської війни
у 1967 р. і продала 110 дже-
тів найбільш Ізраїлеві воро-
жій Лівії. Ніксон і Помпіду
будуть нараджуватися над
затісненням та покращан-
ням взаємин не тільки між
ЗСА і Францією, але взага-
лі між ЗСА і цілою Захід-
ньою Европою. Тому вони
переведуть перегляд всіх
найважливіших сучасних
міжнародних зв'язків, зок-
рема відносин супроти Мос-
кви й Пекіну, та конечнос-
ти завести мир на Близько-
му Сході.

Тіто намагається скріпити комуністичні позиції в Югославії

Београд. — З приводу за-
сідання Ради федерації з
промовою там виступив мар-
шал Б. Тіто. Він підкреслив,
що Союз Комуністів Югосла-
вії вживає зараз заходів до
зміцнення своїх рядів, стабі-
лізації економіки, а також
здійснення реформи консти-
туції Югославії. У підготов-
ці X з'їзду Союзу, на якому
будуть вирішені засадничі
питання партійної організа-
ції і політики. При цій наго-
ді Тіто підкреслив конеч-
ність боротьби з націоналіз-
мом. Очевидно, йшлося тут
про відповідь Тіта на сепа-
ратистичні тенденції серед
хорватів, а також протире-
жимні ліберальні тенденції
серед інтелектуалів.

СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ БУДЕ ПОДІЛЕНИЙ НА СІМ ЕКОНОМІЧНИХ РАЙОНІВ

Москва. — Журнал „Пля-
новое хазяйство" з квітня
ц. р. опублікував інформа-
цію про те, що у Совєтсько-
му Союзі буде переведена
повна консолідація госпо-
дарського плянування і що з
цією метою територія СССР
буде поділена на сім вели-
ких економічних районів з
повним поминенням націо-
нальних кордонів совєтських
республік. Як відомо, досі
існував поділ на 18 економі-
чних районів, які в основно-
му покривалися з кордонами
республік. За новим пляном
СССР буде поділений на та-
кі райони: Північно-Центра-
льний, який включатиме ча-
стину європейської Російсь-
кої Федерації, Литву, Лат-
вію, Естонію та Білорусь;
Південний, який включати-
ме Україну, Молдавію, Гру-
зію, Вірменію, Азербайджан
та територію Північного
Кавказу (південну частину
Російської Федерації); Вол-
го-Уральський район з час-
тини Російської Федерації;
Казахстанський — на базі
Казахської ССР; Централь-
ноазійський, до якого увій-
дуть Узбекістан, Таджикіс-
тан та Киргизістан; Сибірсь-
кий, який охоплюватиме
Центральний сибірський
простір і, врешті, Далеко-
східній, який включатиме
всю далекосхідню частину
совєтських володінь в Азії.
Згідно з совєтським твер-
дженням, такий адміністра-
ційно - територіяльний пере-
розподіл СССР є можливий,
бо всі частини СССР досяг-
нули приблизно того самого
рівня у своєму економічно-
му розвитку і тепер настав
час, щоб всі ці дотеперішні
досягнення консолідувати,
бо це, мовляв, уможливить
краще і доцільніше викорис-
тання людських та матерія-
льних ресурсів. Йдеться тут
про переведення в життя
пляну, про який говорив Л.
Брежнєв з нагоди 50-річчя
утворення СССР, пропоную-
чи економічний плян на на-
ступних 15 років, здійснен-
ня якого має уможливити
перетворення СССР у справ-
ді унітарну „совєтську дер-
жаву", яка не знатиме біль-
ше національно-територіяль-
ного зрізничкування, бо ос-
таточно оформиться „нова
вища спільність людей" —
„совєтський народ", для я-
кого „батьківщиною" буде
Совєтський Союз.

На цю тему ширше напи-
сав відомий коментатор і
знавець підсовєтської дійс-
ности Теодор Шабат у „Ню
Йорк Таймс" з 4-го травня,
говорячи про те, що „совєти
перегруповують свої 15 ре-
спублік у сім великих пля-
нувальних районів". Він пи-
ше, що „Совєтський Союз
почав непомітно контровер-
сійну консолідацію своїх
державних плянувальних
районів, що у кінцевому
ефекті мало б остаточно ви-
елімінувати значення окре-
мих совєтських етнічних ре-
спублік як економічних пля-
нувальних і самоуправних
районів. Нова семирайонна
система згрупування респу-
блік була прийнята у зв'яз-
ку з накресленням амбітно-
го 15-літнього пляну, на ба-
зі якого буде здійснюватися
інвестиційна політика і плян
розбудови Совєтського Сою-
зу до 1990 року. Консоліда-
ційна реґіональна система,
яку тепер впроваджується в
обличчі впертого спротиву
національних сантиментів, є
частиною все сильнішої тен-
денції іґнорувати партику-
лярні інтереси республік у
намаганні досягнути ефек-
тивнішу координацію та
плянування на далеку ме-
ту складної економіки, веде-
ної урядом. Детальне льо-
кальне плянування еконо-
мічного розвитку буде при-
наймні у ближчому майбут-
ньому далі відбуватися на
республіканському рівні. А-
ле основне, загального по-
рядку плянування економіч-
ного розвитку у майбутньо-
му, буде відбуватися на базі
нових реґіональних пляну-
вальних одиниць... Загаль-
но накреслений Брежнєвим
плян, був доповнений точні-
шими пропозиціями в еко-
номічних і технічних жур-
налах, при чому деякі з них
пішли так далеко, що су-
ґерували, що кордони дея-
ких совєтських 15 республік
можуть бути модифіковані,
якщо цього вимагатиме ефе-
ктивне економічне пляну-
вання... Нова реґіональна
політика є намаганням від-
ступити від системи респу-
ліканських кордонів при
альокації капітальних інве-
стицій у процесі розвитку
совєтської економіки. В ми-
нулому окремі республіки
були заздрісні за свої пре-
роґативи інтеґральних еко-
номічних районів Совєтсько-
го Союзу... У звідомленні
про поступ у проєктуванні
15-літнього пляну стверджу-
ється, що існуюча система
18 плянувальних районів,
які відповідали кордонам
республік, є ревідована у
формі системи семи консолі-
дованих районів — три в ев-
ропейській частині Совєтсь-
кого Союзу і чотири в азій-
ській частині".

ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ ВШАНУЄ УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА ЖАЛОБНИМИ УРОЧИСТОСТЯМИ У БАВНД БРУКУ

Савт Бавнд Брук, Н.Дж. —
На Провідну неділю 6 трав-
ня ц.р. в Осередку Україн-
ської Православної Церкви в
Савт Бавнд Бруку, Н.Дж., в
40-річчя Великого Голоду в
Україні будуть проведені жа-
лобні урочистості для вшану-
вання пам'яті жертв цієї го-
лодової облоги України. У
програмі жалобних урочи-
стостей передбачені: о год.
9-ій ранку — Соборна Свята
Літургія, відправу якої очо-
лять владики Митрополит
УПЦ в ЗСА Мстислав, Архи-
єпископ Марко і Єпископ
Константин, і о год. 11-ій пе-
ред полуднем Всенародна
Панахида за душі жертв Го-
лоду, що буде відслужена на
площі перед Церквою-Па-
м'ятником, слово перед якою
виголосить Владика Мсти-
слав і після якої промовля-
тиме голова Об'єднання Ук-
раїнських Письменників
„Слово" Григорій Костюк.
Того ж дня, о год. 12 в по-
лудне відбудеться посвячен-
ня пам'ятників над могилами
бл. п. Владик — Митропо-
лита Іоана й Архиєпископа
Володимира. Після цього бу-
де проведене заходами Го-
ловної Управи Об'єднання
Українських Православних
Сестрицтв у ЗСА посвячення
пропам'ятної таблиці і кали-
ни, посадженої Управою Об'-
єднання біля Церкви-Пам'ят-
ника в пошану мільйонів ма-
терів і дітей, замучених голо-
дом в Україні в 1932-1933 ро-
ках. По полудні того ж дня
в головному будинку ново-
придбаного маєтку буде від-
буватися виставка і продаж
творів українських мистців,
прибуток із яких вони при-
значили на розбудову уста-
нов культури в Бавнд Бруку.
Місце для паркування авт
визначене на терені нового
маєтку, в'їзд із Division
Street.

„Голос Америки" передав в Україну Великодню Відправу з Бавнд Бруку

Бавнд Брук, Н.Дж. (СМС).
— Цьоорічна Великодня Від-
права в Церкві-Пам'ятнику в
Осередку УПЦеркви в Бавнд
Бруку залишиться в пам'яті
людей не тільки високомис-
тецьки виконаними великод-
німи піснопіннями (викону-
вались композиції Веделя,
Стеценка, Кошиця, Гончаро-
ва та київо-печерського роз-
співу), але й тим, що радіо-
висильні „Голосу Америки"
передали її в Україну. З ог-
ляду на обмежений для ре-
гулярних передач час, в Ук-
раїну було передано тільки
Великодню Заутреню, пере-
дача якої тривала дещо біль-
ше години.

Очолював Великодню Від-
праву Владика Митрополит
Мстислав, якому сослужили
протопресвітер Артем Селе-
пина, митр. прот. Павло Фа-
лько, прот. Михайло Земля-
ченко та протодиякон Воло-
димир Поліщук. Співав хор
Церкви-Пам'ятника під уп-
равою прот. Йосипа Крети.
Сольо в „Нехай воскресне
Бог!" виконали — відома в
Україні солістка капели
„Думка" Ганна Шерей-Куз-
міна та протодиякон В. Полі-
щук.

Як ствердили радіофахів-
ці, цьогорічна Великодня
Відправа в Церкві-Пам'ятни-
ку була величною і якнай-
більш натурально передава-
ла молитовний настрій духо-
венства і вірних, що зібра-
лись у цю Великодню Ніч по-
молитись до Воскресшого
Христа не тільки за себе, але
й за знедолених братів і сес-
тер в Україні. З великим зво-
рушенням (а в багатьох і з
сльозами в очах) люди ви-
слухали Великодній Привіт
в Україну Владики Митропо-
лита Мстислава, який гово-
рив:

"Христос Воскрес! Хри-
стос Воскрес! Христос Во-
скрес!

Дорогі, Любі і Рідні!

Вітаю Вас з Великоднем,
із Святом Воскресіння
Христового, із Святом пе-
ремоги Правди над Злом,
із Святом великої радости
й надії, із Святом, яке ви-
кликує неодзовну потребу
кинутись один одному в о-
бійми та гучно вітати кож-
ного стародавнім христи-
янським привітом: — Хри-
стос Воскрес!

Повна трагічних подій
історія української нації
справила, що ми — укра-
їнці пов'язали цей привіт
з безмежною вірою в оста-
(Закінчення на стор. 3-ій)

Кіссінджер оцінює оптимістично ситуацію в країнах Індокитаю

Вашингтон. — Асистент
президента Р. Ніксона для
справ крайової безпеки і фа-
ктичний архітект сучасної
американської закордонної
політики Генрі Кіссінджер
відбув 3 травня ц. р. пресо-
ву конференцію, на якій
ближче з'ясовував різні пун-
кти Звернення Президента
про стан у широкому світі,
зокрема щодо відносин у
В'єтнамі, Ляосі і Камбоджі.
Кіссінджер звернув увагу,
що взагалі „дуже трудно"
достосуватися риґористично
до постанов пакту про пере-
мир'я у В'єтнамі з 27 січня
ц. р., чим він подекуди ви-
правдував постійне порушу-
вання того пакту заінтересо-
ваними сторонами, але вод-
ночас підкреслив, що Аме-
рика не допустить до того,
щоб комуністи той пакт пе-
рекреслили своїми воєнни-
ми діями. Кіссінджер пере-
стеріг однаково Північний
В'єтнам, як Совєтський Со-
юз і Комуністичний Китай,
що коли Північний В'єтнам
буде далі зводити пакт про
перемир'я до „кпин", то ЗСА
і Північний В'єтнам „опи-
няться знову у стані кон-
фронтації", — що практич-
но значить, що ЗСА загро-
зили Північному В'єтнамові
відновленням масового бом-
бардування. Кіссінджер за-
явив, що він передасть те
становище Америки особис-
то совєтським правителям у
Москві, куди відлетить на-
прикінці цього тижня.

„ТИЖДЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ" В КЛІВЛЕНДІ І ЯНҐСТАВНІ

„Тиждень забезпечення"
Українського Народного Со-
юзу, в Клівленді та Янґста-
вні і їх околиці розпічнеть-
ся уже цієї неділі, 6-го трав-
ня, заходами місцевих Округ
УНСоюзу при співучасті об-
ласних організаторів УНСо-
юзу Степана Гавриша, Євге-
на Репети, Василя Дідюка,
Василя Оріховського і д-ра
Михайла Снігуровича. В су-
проводі місцевих секретарів
і організаторів вони відвіду-
ватимуть місцевих громадян
й даватимуть фахові інфор-
мації про життьове забезпе-
чення для одиниць і цілих
родин.

ПАРАДА ЛЬОЯЛЬНОСТИ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — З Об'єднаного
Комітету інформують, що по-
мимо трудноців, українська
група, зокрема зорганізоване
жіноцтво СУА, ОЖ ОЧСУ та
УЗХ у національних одягах
візьме участь у параді Льо-
яльности в Ню Йорку цієї
суботи, 5 травня. Збірка о го-
дині по полудні на 91-ій ву-
лиці між Медісон та Парк
евенями.

ПРОГРАМА ВІДВІДИН

БЛАЖЕННІШОГО ВЕРХОВНОГО АРХИЄПИСКОПА КАРДИНАЛА ЙОСИФА У ФІЛЯДЕЛЬФІЙСЬКІЙ АРХИЄПАРХІЇ

СУБОТА, 12-го ТРАВНЯ:

Год. 4:46 по полудні: приїзд літаком з Торонта на філя-
дельфійське летовище і зустріч в приміщенні Oversea
Terminal при Аленд евеню;

Год. 5:00 до 5:30 по полудні: пресова конференція в
приміщенні Oversea Terminal.

Год. 7:00 вечора: молебень в катедральному храмі Не-
порочного Зачаття у Філядельфії, після молебня —
зустріч з молоддю.

НЕДІЛЯ, 13-го ТРАВНЯ:

Год. 10:30 рано: Архиєрейська св. Літургія на площі
манастиря Сестер Василіянок у Fox Chase біля Філя-
дельфії.

Год. 5:00 по полудні: благословення наріжного каменя
в церкві Благовіщення у Melrose Park.

Год. 7:00 вечора: Привітальний Бенкет у пошану Гостя
в готелі Шератон при Kennedy Boulevard.

ПОНЕДІЛОК, 14-го ТРАВНЯ:

Год. 9:00 ранку: Архиєрейська св. Літургія в церкві Ца-
ря Христа на Найставні при вул. Каюга.

Год. 1:00 по полудні: приватний полуденок з духовен-
ством Архиєпархії і під вечір виїзд до Нюарку, де буде
відправлений Молебень та відбудеться благословення
іконостасу. [Подрібна програма відвідин в Нюарку бу-
де подана в чергових числах „Свободи".]

ВІВТОРОК, 15-го ТРАВНЯ:

Год. 8:30 ранку: св. Літургія для шкільних дітей та
мирян і опісля зустріч з представниками церковних
і громадських організацій і установ та о год. 4:00
по полудні відлет до Клівленду.

Год. 5:14 по полудні: Приїзд до Клівленду (літаком лі-
нії United Airlines, лет 717) та зустріч на летовищі.

Год. 7:30 вечора: Молебень в церкві св. Андрія на Пармі.

СЕРЕДА, 16-го ТРАВНЯ:

Год. 9:00 ранку: Служба Божа в церкві св. Йосафата
(5720 State Road) на Пармі.

Год. 1:00 до 3:00 по полудні: Торжественне привітання
Достойного Гостя в місті на Public Square із підне-
сенням американського і українського прапорів, зуст-
річі з посадником та іншими репрезентантами міста,
пресова конференція.

Год. 7:00 вечора: Привітальний Бенкет в готелі Шера-
тон на Public Square, з участю губернатора стейту,
посадника міста та багатьох інших федеральних, стей-
тових і міських достойників.

ЧЕТВЕР, 17-го ТРАВНЯ:

Год. 9:00 ранку: Служба Божа в церкві св. Андрія на
Пармі і опісля відлет до Піттсбурґу.

Год. 12:58 вполудне: Приїзд до Піттсбурґу (літаком лі-
нії United Airlines, лет 648) та привітання і зустріч на
летовищі.

Год. 8:00 вечора: Привітальний бенкет в Green Tree Holi-
day Inn.

П'ЯТНИЦЯ, 18-го ТРАВНЯ:

Год. 9:00 рано: Служба Божа в церкві св. Івана Хрести-
теля.

Год. 7:30 вечора: Молебень у "Soldiers and Sailors Me-
morial Hall" в Овклендській секції Піттсбурґу.

СУБОТА, 19-го ТРАВНЯ:

Год. 9:00 ранку: Служба Божа в церкві Пресв. Трійці
в Карнеґі, Па. і в полудневих годинах відлет до Чи-
каґо.

СВОБОДА — SVOBODA
український щоденник — UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Нові суди й вироки

Суд над двома українськими літературними критиками й публіцистами, Іваном Світличним і Євгеном Сверстюком, що відбувся з кінцем березня в Києві, як і суд, що відбувся в половині березня над літературознавцем і публіцистом Іваном Дзюбою, доводять, що очолюваний ставленцем Л. Брежнєва, В. Щербицьким кагебівський режим в Україні вирішив не лише зліквідувати тих чи інших дисидентів, але й здушити будь-які вияви української національної свідомости й самооборони проти наступу російського шовінізму й русифікації. Івана Світличного, в акт обвинувачення якого кагебісти не спромоглися вбгати хоч би й одного самвидавного твору чи документу, засуджено на сім років ув'язнення в таборах суворого режиму і на п'ять років заслання. Євгена Сверстюка, автора есею про опублікований кількома виданнями в УССР роман Олеся Гончара „Собор", есею, що в ньому немає ніяких антирежимних моментів, покарано п'ятьма роками ув'язнення. Івана Дзюбу, автора переданого леґально на розгляд ЦК КПУ трактату „Інтернаціоналізм чи русифікація?", засуджено на 5 років, що їх він — важко хворий на туберкульозу — ледве чи переживе. У висліді відбутих минулого року судів засуджено на такі ж чи й ще вищі вироки поетів Ігоря Калинця, Василя Стуса, літературознавця Михайла Осадчого і багатьох інших. Відбувалися й відбуваються всі ці суди за закритими дверми, без будь-яких повідомлень про них у періодичних виданнях, з явною метою поховати засуджених ще живими у свідомості широких кіл українського громадянства.

У час, коли КҐБ й ЦК КПСС із підлеглим йому ЦК КПУ намагаються ще раз розгромити українську літературу й науку, здушити українську мову, літературу й науку, обезголовити українську інтелектуальну верхівку — проти цих екстермінаційних намагань мусить виступити широко й загально українська громада у вільному світі. Сьогодні, більш, як будь-коли, треба протестувати і демонструвати, щоб зрушити сумління вільного світу, підняти на оборону здушуваних Москвою людських прав і свобід усі свободолюбні й поступові особи й організації Заходу.

Довір'я до Уряду

Найповажніше і найгірше політичне значення скандальної афери Вотерґейту в тім, що те безглузде партійно - політичне шпигунство підірвало довір'я суспільства до Уряду. У ході слідства та газетних ревеляцій виявилось, що більше або менше причетними до того скандалу були не тільки аноніми, які колись співпрацювали з військовою розвідкою, чи „фахівці" від інсталювання підслухових апаратів та фотографування викрадених документів, але й люди на відповідальних становищах у державному апараті. Що більше, виявилося, що знали про плян вломy до головної кватири Демократичної партії у будинку „Вотерґейт" у Вашинґтоні такі найближчі співробітники і приятелі президента Ніксона, як член Уряду генеральний прокуратор Джон Мічелл, знали, але не внеможливили виконання того пляну. Три видатні члени штабу у Білому Домі, якщо раніше не знали про той плян, то згодом, після арештування безпосередніх виконавців, намагалися затушувати цілу аферу, купували мовчанку арештованих і згодом засуджених отих безпосередніх винуватців і таким чином ставали, за американським законодавством, співвинуватцями злочину. Скандал дійшов, мабуть, до шпилю, коли діючий директор Федерального Бюра Інвестиґацій (ЕфБіАй) признав, що він спалив акти одного з засуджених вломників, — замість передати їх прокуратурі.

Тому правильно стверджує Стюарт Алсоп в „Нюзвіку" з 7 травня ц. р., що персональна репутація президента Ніксона і сам уряд Президента „наражені на загрозу загнрення". Ця загроза постала тому, що він, Ніксон, прийняв на працю тих людей, що це були його люди, і що він вірив їм до останньої хвилини, аж поки докази їхньої вини стали такими наявними, що мусів їх позбутися.

Журналіст, який найбільше спричинився до виявлення афери Вотерґейту, Джек Ендерсон, ствердив, що „президент Ніксон не знав про затіюваний влам і підслухи у Вотерґейті". Але чекав надто довго з переведенням чистки у своєму штабі. І тепер ключ до ситуації у руках Президента. Він мусить активно допомогти виявити всі без винятку подробиці тієї злочинної афери з притягненням до відповідальности навіть своїх вчорашніх приятелів, якщо вони завинили. Тільки тоді привернеться до Президента і до Білого Дому довір'я, без якого не може правильно діяти державний апарат у демократичній системі.

ІСТОРІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ...

Мюнхен. — Коли в минулому році „підвищили" Петра Шелеста, взявши його в Москву на титулярну посаду заступника голови уряду СССР, то це був знак, що довголітній перший секретар комуністичної партії України чимсь не догодив московським „старшим братам". Хоч Шелест, перша особа в комуністичній ієрархії України, громив у своїх промовах українських „буржуазних націоналістів" та „сіоністів", за його влади не вдалося знищити в Україні опозицію проти московського шовінізму.

Та й не диво: тільки до краю затуркані, неписьменні люди можуть переносити щоденну хвалу „старшому братові", „творцеві найвищих цінностей світової культури" — від самовара до небесних супутників, — і цим показувати свою нездарність, нижчість, якої можна збутися злиттям - асиміляцією з „народом Леніна". Людям інтеліґентним (а це значить — здібним самостійно, критично думати) ці славословія - поклін „старшому братові" стають упоперек горла.

Тим то від самого початку, коли грабіжницькі полки Леніна опанували кров'ю й залізом Україну, не вгасали протести проти російського великодержавного шовінізму. Українців - некомуністів, що виступали з протестами, Москва душила, як „клясових ворогів".

Але трудніше було учинити розправу над комуністами українського роду, які пристали до большевицького руху в надії на всесвітню революцію, що мала б завершитися щасливим життям, без конфліктів між клясами і народами. Комуністи-українці побачили, що слова большевицької пропаганди про рівноправність народів про братерство були тільки для прикриття господарської експлуатації України на користь „старшого брата". Тим то не вгавали протести комуністів України проти колоніяльного поневолення українського народу в Російській імперії, що має фальшиву назву „Совєтський Союз". Цих комуністів Москва різним способом ізолювала, зневажала, п р и мушувала каятися, а непокірних нищила.

Бувало, що й комуністи не українського роду, що деякий час діяли на Україні, домагалися рівноправности для українського народу. І таких Москва карала. Наприклад, румунський комуніст Християн Раковський, присланий в Україну на початку 1919 р. як голова уряду Совєтської України, виступив на 12-му з'їзді Російської компартії в Москві, 1923 р., з протестом проти московського централізму. Раковський домагався, щоб Москва дала Совєтській Україні 9/10 тих прав, які захопили московські „народні комісари". За цей „буржуазний націоналізм" Раковського взято з України на дипломатичну службу в Париж і Лондон, а пізніше він загинув у „чистках" Сталіна.

Великого шуму наробив в Україні комісар освіти Олександер Шумський (1924-1926 р.). Він щиро почав здійснювати у к р аїнізацію шкільництва в Україні. Побачивши перешкоди від комуністів - обрусителів, Шумський гостро критикував російських шовіністів. Він казав, що російські комуністи „ненавидять" національно свідомих комуністів - українців. Большевиків українського роду, які були байдужі до української культури, Шумський називав „презренними (гідними погорди) малоросами". За цю опозицію Шумського вислано з України на Московщину і там він загинув.

На місце Шумського поставлено комісаром освіти в Україні Миколу Скрипника, „старого б о л ь ш евика". (Шумський прийшов до большевицької партії від боротьбистів). Мавши більший авторитет у партії, Скрипник провадив українізацію шкіл, преси та адміністрації і, для прискорення українізації, плянував взяти із Галичини біля 5 000 учителів для шкіл в Совєтській Україні. Скрипник, як і письменник - комуніст М. Хвильовий, не був „низькопоклонником" супроти російської мови й культури і хотів, щоб Україна під комуністичною диктатурою мала власне обличчя. Коли Скрипникові російські шовіністи казали, що він потурає українському „буржуазному націоналізмові", то Скрипник відповідав, що того націоналізму треба шукати на Московщині.

Само собою, ця політика і настрої Скрипника викликали помсту Москви: він і Хвильовий скінчили самогубством 1933 р., саме коли в Україні шалів голод, зорганізований Москвою. Так вони втекли від арештування, примусового каяття і смерти в казематах таємної поліції. Від того часу так зв. „буржуазний націоналізм" (патріотизм) неросійських народів СССР визнано в Москві за „головну небезпеку". Російський великодержавний шовінізм вийшов із ужитку в комуністичній пропаганді.

Недовір'я Москви до комуністів - українців було, від початку російської окупації, і через те секретарями компартії в Україні призначали не-українців: секретарями КПУ були росіяни (Молотов і Хрущов), Косіор (поляк), Каганович (жид). Тільки після смерти Сталіна в 1953 р. і з переходом Хрущова в Москву почали призначати на посаду першого секретаря КПУ українців: Олекса Кириченко, потім Петро Шелест. Вибирали стократ перевірених комуністів, що не мали за собою ніяких „ухилів" і гріхів проти партійної лінії.

Але якось вийшло, що й ці найвірніші виконавці наказів Москви попали в неласку. О. Кириченка викликано з Києва в Москву і його ім'я зникло з списків комуністичної ієрархії. В травні 1972 р. взято з України П. Шелеста і Москва звеліла почати напасть в пресі України на нього. А останніми днями Шелеста викинено з Політбюра Компартії Совєтського Союзу.

Керована з Москви критика причепилася до книжки П. Шелеста „Україно наша радянська", що вийшла в Києві 1970 року тиражем 100.000 примірників і мала успіх між читачами. В статті „Комуніста України" (квітень 1973) авторові цієї книжки поставлено в вину „ідеалізацію історії України", зокрема ж Запорізької Січі, як вільної республіки, де була рівноправність між козаками. Шелест радив українським письменникам писати твори з історії України, щоб показати традиції свободи в українськім народі. Критики повчають Шелеста, мовляв, на Січі була клясова боротьба між заможними козаками та „сіромою убогою".

Само собою маєткової рівности на Січі не було, але рівність політична була, і часто „сірома" вибирала на посаду кошового отамана свого кандидата. Тому М. Костомаров, М. Драгоманов, Маркс та інші історики називали Запорізьку Січ вільною республікою і протиставили її московському деспотизмові. Ідучи за директивами, що їх посилає в Україну Москва, слід би заборонити, зокрема, повість Гоголя „Тарас Бульба", бо там Запорізьку Січ автор представив в ідеалізованій формі.

Критики докоряють Шелестові, що він не підкреслив „добродійного впливу", що його мало підданство гетьмана Хмельницького цареві московському 1654 року. Шевченко назвав в Суботові, де Хмельницький молився за те, „щоб москаль добром і лихом з козаком ділився", „домовиною України". Послідовно слід заборонити й такі „сепаратистичні" поезії Шевченка, а, може, знищити динамітом і могилу поета, що кликав поневолених братів: „Поховайте та вставайте...!"

Шелест кличе в своїй книжці земляків шанувати українську пісню, то й це не подобається Москві, бо вигідніше московським ватажкам, щоб українці співали „про Матрьошу і Парашу — радість нашу" (Шевченко). Поет В. Сосюра мусів покутувати за свою поезію „Любіть Україну". Цей „гріх" знайшла Москва і в книжці Шелеста. Шелест у своїх промовах кликав українців шанувати і розвивати рідну мову. Така думка йде впоперек курсові Москви на „злиття мов" неросійських народів СССР у „російському морі".

Перед місяцем, коли почалася нагінка на Шелеста, була видрукована в „Комуністі України" стаття Русанівського на тему „зближення мов". Автор вимагає, щоб в українській літературній мові письменники й журна-

(Закінчення на стор. 4-ій)

В. Чапленко

РОЗШУКУЙМО СТАРІ ВИДАННЯ

Свого часу я писав у „Свободі" про здавання до схову в музеї та книгозбірні наших видань — часописів та книжок, сподіваючись, що наступні покоління українського народу їх знайдуть і використають. Але можна думати, що з такими самими сподіваннями давали до схові в музеї й бібліотеки свої видання чи, може, й рукописи й українські діячі, письменники та науковці попередніх поколінь. А що український нарід не мав своєї держави, яка б піклувалася такими справами, ба й навпаки — нашу культуру окупанти наших земель переслідували й нищили, то українські письменники та науковці могли здавати до схову свої твори та праці здебільша до чужих музеїв та бібліотек. І можна згадати не одне пізніше відкриття таких українських „депозитів" у чужих книгосховищах.

От 325 років зберігалася в Національній Бібліотеці в Парижі перша граматика властивої української (а не церковнослов'янської, вживаної й на Україні) мови, що її написав латинською мовою 1643 р. Іван Ужевич. Є всі дані припускати, що це був свідомий у такому розумінні, як я вже сказав, авторський „депозит", зокрема про це може свідчити збереження другого власноручного авторського примірника цієї граматики в іншій французькій книгозбірні — в міській бібліотеці м. Арраса на півночі Франції. Про цю граматику знали славісти XIX ст., але тільки тепер з'ясовано, що це граматика української мови, і її як таку видано в Києві 1970 року.

Звичайно, у книгозбірнях можуть зберігатися й такі видання, що випадково до них потрапили. Так заблукала до Америки видана у Львові 1574 р. „Граматка" („Буквар") Івана Федоровича, виявлена нещодавно в книгосховищі Гарвардського університету, що її з українського погляду описав О. Соколишин.

1967 року в Державній публічній бібліотеці ім . М. Салтикова - Щедріна в Ленінграді знайдено книжкове видання фактично першого українського прозового твору — повісти Миколи Венчера „Микола Коваль", надрукованої в м. Миколаєві над Богом 1832 р., тобто на два роки раніш від видання першої книжки „Малороссійских повѣстей" Г. Квітки-Основ'яненка. Про це видання написав Є. Кирилюк у статті „Микола Коваль" М. Венгера (Перший прозовий твір нової української літератури)", з репродукцією титульної сторінки та малюнка на всю сторінку — постаті українського селянина, підписаної „Мыкола Коваль" („Радянське Літературознавство", ч. 5, 1967). До речі, треба сказати про прізвище цього ближче незнаного українського письменника. Як видно із заголовка Кирилюкової статті, його спочатку називали „Венгер", та пізніше зрозуміли як „Венчер". Цієї останньої форми вжито вже в „Історії українського мистецтва", де репродуковано отой малюнок — „портрет" Миколи Коваля. Помилка в Кирилюка сталася внаслідок хибного прочитання курсивного „ч" як „г" через те, що в курсиві ці літери майже однакові, а напис „Сочиненіе Николая Венчера" надруковано цим шрифтом. Крім того, могла відіграти тут ролю й незрозумілість слова „венчер", тимчасом як „венгер" само напрошується.

Цю помилку Є. Кирилюка повторив і я в своїй новій книжці „Історія нової української літературної мови". Та коли пізніше я уважніше придивився, то пересвідчився, що це прізвище має форму „Венчер". Слова „венчер" немає в Грінченковому слівнику, але є слово „вентер" із значенням „ятір". А я з'ясував, що „венчер" — те саме, що й „вентер", тільки в першій формі відбилася вимова польського слова „więcierz", що теж значить „ятір", „верша": українці сприйняли м'яке польське „сі" як „ч".

Я згадав ці знахідки для того, щоб було ясно, що шукання таких старих видань — вдячна й корисна для нашої національної справи робота. А як найбільші несподіванки в цьому розумінні можуть бути, з огляду на згадані вище причини, в книгосховищах тих країн, що в них ми, емігранти, опинилися, то це й випадає зробити не кому як нам. Можу навіть тут сказати, що є одне нез'ясоване питання — питання про письменника Достоєвського, яке, либонь тільки в цих країнах і можна з'ясувати.

У журналі „Вітчизна" була надрукована стаття, здається, того ж таки Є. Кирилюка про те, що в одному італійському журналі (назви його не пам'ятаю, як також не маю в себе комплекту „Вітчизни", хоч я про це вже, мабуть, писав) з другої половини XIX ст. надрукована автобіографія українського письменника - емігранта разом з чималим уривком з його твору в італійському перекладі, що свідчить про яскравість його таланту. У своїй біографії цей письменник написав, що він був переслідуваний у царській Росії і не міг там друкуватися, подав він інформацію й про своє перебування в Америці, зокрема в Ню Йорку. З цього останнього можна зробити висновок, що якісь його сліди можна б, либонь, знайти в ню-йоркській Публічній бібліотеці на 42 вул. або в бібліотеці Колюмбійського університету.

Але це тільки одне можливе завдання. У цих бібліотеках можуть бути й інші цінні українські видання, невідомі для істориків нашої культу-

(Закінчення на стор. 4-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

На канадські теми

Питаються мене мої бібрецькі земляки з королівської Канади, як це сталося, що „Свобода" видрукувала новинку, що в Торонті відбудеться мій авторський вечір та й ще до спілки з красними „Трояндами", а потім з того всього вийшов пшик з бульбочкою. Що трапилось?

Так, дорогі земляки, заповіджений авторський вечір не відбувся з причин від редакції незалежних, — можна б сказати: знеможений англійською грипою, та й ще з комплікаціями, автор не почувався на силах відбути подорож до Торонта, щоб дотримати товариства „Трояндам". Та це лише одна сторінка медалі. Була й друга — психологічного характеру... Тиждень або й два до свого авторського вечора автор вичитав оповістку в тижневику „Новий Шлях", що 30-го березня ц.р. відбудеться в залі УНО, Торонто-місто, „Мільйонерський Вечір" з різноманітною програмою, з „щедрим буфетом", ба й навіть з ... ворожкою!! І, в той же самий вечір у залі Інституту св. Володимира мав бути авторський виступ одного гумориста з Ню Йорку...

Прочитавши таку оповістку, гуморист посумнів, дорешт впав на дусі. З ким, як з ким, — подумав собі, — але з мільйонерами тобі, Іване, немає куди рівнятися! Коли прийдеться вибирати між двома вечорами, шановна публіка напевно попре на мільйонерський, підсилений такими атракціонами, як щедрий буфет і ворожка. Сказавши правду — мені самому цікавіше було б піти й подивитися на мільйонерів, ніж слухати власних гуморесок. Во то й сама ідея вечора — просто надзвичайна! Як це вони там роблять — цікаво б знати! Чи збирають всіх мільйонерів з цілого Торонта і влаштовують для них гранд-забаву, з щедрим буфетом, чи запрошують якогось одного, скажемо, п. Поворозника, і за квитками вступу показують його сірій масі?

Тоді теж прийшло мені на гадку, чи не варто і нам у Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку влаштувати щось вроді „мільйонерської п'ятниці": запросити до клюбу пана Теодора Джуса або п. Свічника з Трентону й показати прищеному народові, як виглядає живий мільйонер! До речі, цей мій проєкт буде обговорюваний на найближчому засіданні Управи, при чому я голосуватиму за те, щоб до мільйонера додати ще якусь файну ворожку. А покищо Управа ЛМКлюбу сердечно запрошує всіх на авторський вечір знаменитого гостя з Торонта, письменника Василя Софронова-Левицького, який привезе нам у подарунку (ціна 6 долярів) свою нову книжку „Веселий Скоморох", від чого і цілий вечір називається „Скоморошний".

Ікер

Підписали конвенцію

Москва. — Тут відбулася нарада заступників міністрів закордонних справ держав - членів Варшавського Договору, на якій, як інформує ТАСС, 24 квітня підписано „конвенцію про правоздатність, привілеї та імунітети штабу й інших органів управління об'єднаних збройних сил держав — учасниць Варшавського Договору". Конвенцію підписали: Болгарія, Угорщина, Східня Німеччина, Польща, Румунія та СССР. При підписанні конвенції був присутній головнокомандуючий об'єднаними збройними силами держав Варшавського Договору маршал І. Якубовський.

МАРШАЛ А. ГРЕЧКО ВІДВІДАВ РУМУНІЮ

Букарешт. — Тут побував під кінець квітня міністер оборони СССР маршал А. А. Гречко. До Румунії з відвідинами А. Гречко їздив на запрошення румунського міністра оборони ген. І. Іоніца.

Володимир Біляїв

МИКОЛА КУЛІШ

(КІЛЬКА ДУМОК З ПРИВОДУ СОРОКЛІТТЯ З ДНЯ НАСИЛЬНОЇ СМЕРТИ ДРАМАТУРГА)

(1)

Замість вступу

Нищення українського селянства і української інтеліґенції совєтським режимом у 30-их роках поволі затирається в пам'яті сучасного українця. І там і тут. Злочин настільки своїм обсягом незмірений, наскільки він неймовірний, що щось подібне могло статися в XX столітті, в цивілізованім світі, надто ж у суспільстві, яке на одній шостій частині земної кулі розпочало будувати „свій новий світ, де всі ті, хто був нічим — стануть усім'", де „увесь світ насильства буде зруйнований", де „сонце правди і свободи засяє тисяччю вогнів". Знищено понад шість мільйонів якраз отих, хто був нічим, тисячі отих, для яких усяке насильство було осоружним запереченням самої істоти творчого інтелекту — свободи. Що більше — знищено якраз тих, хто, якщо не брав активної участи у боротьбі за „той новий світ", то й не був проти нього, не втручаючись в конфлікт антагоністів за старою рецептою всіх суспільно - пасивних людей: „Нам аби їжа та вода свіжа", „Ми люди темні", або „Моя хата скраю — я нічого не знаю'...

Виявилося, що насильне масове умертвлення людей не було монополем раннього Середньовіччя. Виявилося, що слова — це ще не все, а, як написано в Святім Письмі, — по ділам рук ваших пізнаватимуть вас; що за словами, які посідають ніби нерозтлінну сталість, криється зовсім інший зміст; що свобода і правда означають зовсім не те саме для тих, хто підписує смертний вирок, і тих, хто падає під в'язничним муром з кулею ката в потилиці; що кабінетна схема ідеологічних фанатиків-доктринерів, я к і винайшли рецепту ощасливлення „грядучих поколінь", обертається дослівно протягом ночі у фантасмагорію смерти мільйонів чоловіків, жінок і дітей. Змусити в XX столітті цивілізованого хлібороба стати людожером — що може бути огиднішим заплямуванням носіїв тієї ідеології, яка кликала якраз голодних до повстання! Змусити ж співців свободи стати одописцями тієї ж ідеології — це вже замкнене коло цинізму, з якого живими чи мертвими можуть вирватися тільки сильні духом!

Цього року у Провідну Неділю Українська Православна Церква у вільному світі відзначатиме молитвами 40-ліття насильного умертвлення мільйонів українців, пам'ять про яких, як я вже згадав, почала затиратися. Сьогодні із довгого списку українських творчих інтеліґентів, які стали жертвами комуністично - російського режиму 40 років тому, тут, у Філядельфії, ми згадуємо драматурга Миколу Куліша, хоч могли б без сумніву і вагань згадувати кожного, хто розділив із ним його страдницький шлях. Бо всі жертви мусять бути пораховані і занотовані в аналах українського ходження по муках. Рахунок за них буде пред'явлений. Раніше чи пізніше.

Якщо гвалтовне нищення української національної основи — селянства та українського інтелекту нічого не навчило нашого сучасника тут і там, якщо пам'ять про це лихоліття затреться, тоді найжахливіша лекція історії залишиться для нас і наших нащадків марною, а жертви її — даремними, і майбутнє дійсно виглядатиме для нашого народу понурим і безпросвітнім.

Отже — не даймо пам'яті про них затертися. Бо інакше „не заговорять і Дніпро і гори і не потече сторіками кров у синє море" — і найбільший злочин XX століття піде в забуття.

І Україна далі житиме перед зловіщою перспективою повторення трагедії 30-их років з мільйонами безіменних і відомих жертв.

Трохи з біографії

Не маю на увазі біографії, мовляв Євген Плужник, в якій

„Народився був НН тоді то
І тоді то вмер етцетера..."

Маю на увазі біографію Куліша, як частинку біографії його покоління. Фактом є, що почуття національної свідомости, що є вищим почуттям національної окремішности, перетинає ідеологічні і політичні розмежування, наявні в кожнім суспільстві. В моменті суспільних потрясень і зрушень, якими є всі революції, включно з революцією українською, яка до того мала ще й виразний національний характер і виразну м е т у — створення суверенної держави українського народу на території сімох губерень колишньої Російської імперії, люди одної, так би мовити, крови і одної свідомости стають на зовсім протилежні позиції, обумовлені їхніми ідеологічними й політичними розмежуваннями. Одні роблять це без вагань і сумнівів, з глибини посвяти себе тій чи іншій меті, інші переживають процес шукання відповідного вибору, а в третіх цей вибір часто залежить від часу і обставин. Покоління Куліша не могло бути винятком із цієї схеми.

Приклади? Почнемо в і д третіх. Якщо вірити Смоличевій „Розповіді про неспокій", Валеріян Підмогильний, дивлячись на Аскольдову могилу, де кияни поховали своїх перших оборонців — крутянських героїв-юнаків, своє відношення до їхньої жертви сконкретизував щирим признанням, що будь він на той час у Києві, хто знає, чи не лежав би і він у цій могилі, підвладний цілком вірі в ідеї УНР, проголошені Центральною Радою.

Друга категорія, з якої завідомо треба виключити опортуністів і шукачів власної „шлункової" вигоди, свій вибір робить на підставі досвіду — найкращого вчителя. Ця категорія, переживши моменти вагання, свідомо вибрала компроміс з переможцями, включаючи с ь активно в побудову нової „Радянської України", але, переконана досвідом цілковитого краху такого компромісу, 25 років пізніше, в обставинах Другої світової війни залишила Україну і приєдналася фізично і ідейно до Першого Уенерівськогоісходу на еміґрацію.

Прикладами перших можуть бути Євген Маланюк і Микола Куліш. Я свідомо беру саме їх прикладами не тому, що мова сьогодні якраз про Миколу Куліша, а тому, що вони в нашій добі належать, як мистці, до світил найбільшої величини. Обидва одержали атестати зрілости з російських гімназій, покликані до війська в Першій світовій війні, обидва закінчили школи прапорщиків і у бурхливих течіях революції, як старшини російської армії — свідомі українці, роблять кожний без вагань і сумнівів свій вибір мети. Перший — старшина дійової Армії УНР, що кривавиться в боях проти білих і червоних росіян, другий — помічник командира Першого Дніпровського п о л к у, член комуністичної партії від 1919-го року, б'ється на Півдні проти білої російської армії, б'ється, без сумніву, за „Радянську Україну". Іншими словами, його ідеологічне та політичне переконання і посвята були по боці тих, хто словами „Інтернаціоналу" обіцяв, що „сонце правди і свободи засяє тисяччю вогнів".

(Далі буде)

ЦІЄЇ НЕДІЛІ, 6-ГО ТРАВНЯ 1973, МАСОВОЮ УЧАСТЮ В ЖАЛОБНИХ УРОЧИСТОСТЯХ У БАВНД БРУКУ ПОМ'ЯНІМО ТИХ БРАТІВ І СЕСТЕР, ЩО ЇХ ЗАМУЧИВ ЛЮТИЙ ВОРОГ ГОЛОДОВОЮ ОБЛОГОЮ УКРАЇНИ СОРОК РОКІВ ТОМУ!

АРХЕОЛОГИ ВІДКРИЛИ РУЇНИ МІСТА АНШАН

Тегеран. — У висліді довших розшуків археологам пощастило відкрити руїни старовинного міста Аншан, яке находилося у південно-західньому Ірані та було одним з чотирьох головних осередків еламської цивілізації, про яку є згадки в Біблії. Еламська цивілізація розвинулася біля 4,000 року до нашої ери і протривала до кількох століть до нашої ери. Руїни міста відкрила археологічна експедиція Університетського музею Пенсильванського університету під проводом д-ра Вільяма М. Сумнера. Розкопки находяться яких 25 миль від міста Шіраз недалеко руїн Персеполісу, і охоплюють площу біля 350 акрів. Про еламську цивілізацію є дуже мало інформацій, але встановлено, що чотири міста цього періоду були найранішою урбанізацією у світі

ЗВЕРНЕННЯ В 40-ВУ РІЧНИЦЮ ГОЛОДОВОЇ ОБЛОГИ УКРАЇНИ

Українська спільнота в ЗСА у скорботі пригадує людям вільного світу, як большевицький уряд СССР в голодовій облозі України виморив сім мільйонів українського населення 1932-33 рр. Уперше в історії людській большевики, борючись з українською національною ідеєю, застосували плянований голод, як політичну зброю в імперській політиці московського великодержавства. Щоб зліквідувати соціяльну базу української нації — індивідуальне сільське господарство, московський уряд большевиків під час колективізації сільського господарства вивіз з України в сибірські простори сотні тисяч статечнішого українського селянства, а по селах України дбайливо, за пляном зорганізував голод.

Вінстон Черчілл у своїх спогадах „Друга світова війна" розповідає, що під час його зустрічі в Москві 15 серпня 1942 р. він запитав у Сталіна: „Чи труднощі цієї війни можуть бути порівняні з труднощами колективізації?!" — „О, ні, колективізація була суцільним кошмаром. Але ця акція була абсолютно потрібна для Росії", — заявив тодішній диктатор СССР, культ якого послідовно відновлює нинішнє керівництво СССР.

Голодову акцію, потрібну для неподільности СССР, московський уряд і ЦК ВКП(б) дбайливо сплянували в посилених темпах колективізації сільського господарства України. Урожай того року був середній. Зібраного в Україні збіжжя вистачило б для її населення і на господарські потреби майже на два роки. Але плян заготівлі збіжжя, наданий з Москви, значно перевищував урожай, і тому збіжжя було силою забрано „під мітлу" в час молотьби з колгоспів, у яких уже було об'єднано коло 80 відс. сільських господарств. Слідом за основним пляном хлібозаготівлі Москва надала додатковий плян здачі „залишків сільськогосподарських продуктів".

Для проведення плянованого грабунку ЦК ВКПб) вислав в Україну 25.000 дібраних активістів з міст — виключно росіян. Вони, спираючись на озброєні загони міліції і війська ГПУ, забирали у селян - колгоспників „залишки збіжжя". Забирали навіть недопечений хліб з печей і насіння городини у вузликах, організовуючи голод. А диспозицією у боротьбі Москви проти українського селянства став закон уряду СССР з 7 серпня 1932 р., яким „узаконено" необмежену сваволю окупаційної влади в розправі над українським селянством.

За спроби голодних селян назбирати колосків на стерні чи на дорозі їх засуджувано на 10 років заслання до північних просторів. З колгоспів було забрано і посівні фонди, щоб голодні селяни не зужили їх. В містах посилено нагляд, щоб підприємства і установи не приймали на працю сільського селянства. Шляхи до міст охоронялися міліцією і поліційними загонами ГПУ — вся Україна в час акції, „потрібної для Росії", нагадувала військовий табір.

Навесні 1933 р. голод набув нечуваних розмірів. По хатах, на вулицях і дорогах до міст лежали трупи. З міст, куди пробивалися селяни, заморених вивозили спеціяльні транспортові колони і скидали на полях як сміття. Розум відмовляється збагнути те, що діялось 40 років тому в Україні, де большевицький уряд винищував селянство, щоб зберегти відновлену імперію з вивіскою СССР. В Росії, яка споживає українське збіжжя, голоду не було. Московське радіо, прославляючи перемогу соціялізму в колективізації, в якій було „розбито гнізда українських націоналістів", горланило, що „жити стало ліпше, жити стало веселіше". Хлібосховища в Росії були повні збіжжя, а з чорноморських і озівських портів велетні пароплави західніх країн вивозили „залишки" українського збіжжя, проданого урядом СССР за дуже дешеву (демпінґову) ціну. 1932 року вивезено зерна і борошна 1,760.000 тонн, а 1933 р. — 1,717.500 тонн.

Голод і ліквідація свідомішої частини українського селянства — „розкуркулювання" були спрямовані проти цілої нації, її державно - політичних домагань і боротьби за них. В тому ж пляні боротьби проти всієї нації уряд СССР провадив нищення українських культурно - освітніх закладів і національних кадрів, зліквідував УАПЦ. Подібне робить і нинішній московський уряд в Україні, винищуючи національно - творчі сили нації.

Український народ витримав сатанинський плян, скерований на його упокорення, і не припинив боротьби з московсько - большевицькою колоніяльною системою, в якій Україну перетворено на колонію СССР. В 40-ву річницю зорганізованого голоду національно - визвольні сили України, об'єднані національною ідеєю, ведуть боротьбу за національно - політичну свободу і державну незалежність.

В Україні, як і цілій імперії СССР, населення зазнає великих продовольчих труднощів. В деяких районах заведено частково карткову систему. Імперський уряд і ЦК КПСС, довівши до безвиглядного стану в сільському господарстві і кризової ситуації в промисловості, під ударами національно - політичних сил, шукає економічного порятунку в торгівлі з ЗСА і вільним світом. Напругу в СССР кремлівські душителі свободи націй і людини намагаються прикрити пропаґандивно - підступним миротворенням.

Пригадуючи сатанинські діла большевиків в 40-ву річницю національного ґеноциду в Україні, що його стосує уряд СССР іншими способами і нині, ми апелюємо до всіх, кому дорога свобода людська і національна: Не вірте підступному миротворенню кремлівської диктатури ЦК КПСС! Не братайтесь з московським комунізмом, який сковує творчі сили поневолених націй, винародовлюючи їх! Підтримуйте боротьбу української й інших поневолених націй! Геть московський колоніялізм!

УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ ФРОНТ У ЗСА

Квітень 1973 р.

„Голос Америки" передав...

(Закінчення зі стор. 1-ої.)

точну перемогу Правди над Злом. Це стало причиною, що сучасні тирани, вониж Бого- і людоненависники, довели до того, що ось уже піввіку мовчать у Великодню Ніч в Україні дзвони українських святинь, яким найлютіший у віках ворог людства і нашого народу вирвав їхні серця, а уста людини української привалив „каменем запечатаним". Саме тому, всім нам, що з волі Божої знайшлися на вольній волі, в цю Великодню Ніч всю істоту нашу прошиває невимовно гострий біль.

Та, ласка Божа безмежна! Скрізь там поза Батьківщиною, далеко поза морями й океанами, скрізь, де тільки знайшлася українська людина, — несеться сьогодні гомін великодніх дзвонів і лунає радісний великодній привіт. Лунає цей привіт та благовістять Великдень дзвони і цієї Церкви-Пам'ятника, який діти українського народу поставили на далекій чужині над могилами мільйонів мучеників і праведників українських, що 40 років тому своє життя закінчили в муках ворогом навмисне влаштованого страшного голоду.

Нехай же наш цьогорічний привіт із цієї церкви перелине води широкі і гори високі та долине до лунких Карпат і рознесеться по всій Україні. Нехай наш привіт зависне аж до Світанку над збезчещеною столицею землі української — Києвом. Нехай цей привіт відіб'ється в серцях колгоспних невільників і трударів шахт Донбасу і Кривого Рогу. Нехай долине він до річки Кубані. І, нарешті, нехай донесеться наше „Христос Воскрес!" до в'язниць Півночі і мордовських таборів невільничої праці, в яких невинно караються найкращі діти народу українського, караються лише і тільки за те, що свою любов до рідного народу поставили на недосяжну височінь, забувши про самих себе.

Вітайте ж нам любі, рідні і найдорожчі страдники і мученики нації нашої! Всі ми знаємо, який тяжкий хрест Ви взяли на свої плечі, взяли добровільно, взяли лише і тільки для того, щоб і в серцях слабодухів зміцнити віру в неминучість здійснення істини: — Христос воскрес, воскресне й Україна!

Христос Воскрес! Христос Воскрес! Христос Воскрес!"

Представники Української Громади з мейором П. Т. Джорданом в Сіті Голл.

РОЗШУКУЙМО СТАРІ ВИДАННЯ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ри. На такі видання я випадково натрапляв, шукаючи потрібних мені для моїх наукових праць матеріялів. Наприклад, у бібліотеці на 42 вул. я бачив видану в м. Краснодарі (Катеринодарі) драму кубанського драматурга Доброскока, що про неї в нас ніхто ніколи не згадує. Бачив я там і іншу драму, назви якої не пам'ятаю, — пам'ятаю тільки, що вона видана в 900-их роках у м. Сімферополі (автора теж не пам'ятаю). Це те, що, кажу, випадково впало мені в око. я не мав часу на розгляді цих знахідок зупинятися.

Але думка про те, що можливості таких знахідок у ню-йоркських б і б ліотеках треба б дослідити, „муляла" мене ввесь час і я разів зо два говорив на цю тему з небіжчиком В. Міяковським, підказуючи думку, що йому б, як фахівцеві в таких розшуках, годилося б за це взятися. Та він теж не мав на це часу. Не знайшли ми нікого і з наших пенсіонерів, не „завантажених" якоюсь систематичною працею. Справа бо в тому, що треба не тільки знайти те чи те старе видання, а відповідно, науково його оцінити, визначити його історичну чи культурну вартість. А за це може взятися тільки людина з певною науковою підготовою. Крім того, висліди критичного розгляду мусять бути оприлюднені у вигляді наукової статті чи навіть перевидання повністю.

Але з огляду на те, що в американських бібліотеках ми маємо тепер кваліфікованих українців - бібліотекарів, мені здається, що їм випадало б тепер узятися за цю справу. Це тим більше, що серед них є чимало в громадському й науковому розумінні активних людей.

Звичайно, все сказане відноситься й до наших людей в інших країнах, зокрема слід би дослідити такі можливості в бібліотеці Британського музею в Лондоні.

ІСТОРІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ...

(Закінчення зі стор. 2-ої)

лісти обминали слів і виразів „архаїчних" і задовольнялися російськими словами, які вже стали звиклими. Отже, — „збагачування" української мови не з рідного грунту, а запозиченими словами з чужої мови.

Отже, кар'єра Шелеста скінчена. Одночасно Москва веде велику чистку в адміністративному й партійному апараті України. Шелест, секретар КПУ, мав своїх довірених людей на визначних посадах, і тепер Москва заміняє їх своїми служаками: очевидно, то будуть нові колонізатори з Росії, які поведуть боротьбу з „українським націоналізмом" з більшим завзяттям, ніж це робив Шелест.

Треба пам'ятати, що натиск російського шовінізму помітний не тільки в неросійських країнах Совєтського Союзу. Цей натиск Москви відчувають і „народні демократії", особливо Чехо-Словаччина й Польща. Російські дипломати, шпіони й генерали в цих країнах пильно слідкують за тим, щоб у газетах і книжках не було нічого невигідного для російської „національної гордости". Свіжий приклад: польський дослідник літератури Ричард Пшибильський написав розвідку про роман Ф. Достоєвського „Біси". В тому романі Достоєвський аналізував настрої російських революціонерів XIX віку і показав їх віру в вождя-диктатора, що має принести щастя людям. Пшибильський у тому бачить традиційну віру расіян в царя - самодержця, апотеозу єдиновлади.

Міркування польського літературознавця викликали обурення в совєтському посольстві в Варшаві. На вимогу совєтського амбасадора часопис польської компартії „Нове Дрогі" вмістив критику праці Пшибильського про роман Достоєвського. Автор критики — спеціяліст з російської літератури Варшавського університету Базилі Бялокозовіч суворо розправляється з Пшибильським.

Це показує, яке глибоке коріння має у „старших братів" великодержавний шовінізм: МоМсква не дозволяє навіть польським науковцям висловлювати власні погляди на російську літературу й історію, незгідні з „канонами", затвердженими в Кремлі.

Великодержавний шовінізм — це отрута, небезпечна для всіх народів світу і шкідлива самим росіянам, бо вона ставить їх на службу диктатурі, яка задовольняє їхню „національну гордість".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСоюзу

СУБОТА, 12-го ТРАВНЯ 1973 р.

ЕМБРІДЖ, Па. Місячні збори Б-ва св. Василія 161 Відд. о год. 7 веч. в домі Відділу при 600 Гленвуд Евню. На порядку нарад важні справи, тому проситься членство прибути. — А. Джула, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. Місячні збори Б-ва св. Ів. Хрестителя 270 Відд. о год. 7 веч. в УНДомі. Проситься чл. прибути і вирівняти вкладки. — В. Бутковський, рекр. секр.

НЕДІЛЯ, 13-го ТРАВНЯ 1973 р.

MONESSEN, Pa. Місячні збори 338-го Відд. о год. 1-ій по пол. в Українській Залі на 2-ій вулиці 213 Скунмекер Ев. Проситься чл. прибути і вирівняти вкладки. — П. Янковський, пред., М. Куць, секр.

ЮВІЛЕЙНА НАУКОВА СЕСІЯ УГА і УТГІ

В 1972 році проминуло 50 років від оснування Української Господарської Академії і 40 років від створення Українського Технічно-Господарського Інституту. З цієї нагоди Діловий комітет для відсвяткування названих ювілеїв у Торонті влаштовує Ювілейну Наукову Сесію УГА і УТГІ, що відбудеться в Інституті св. Володимира при 620 Спадайна вул. 12-го травня 1973 р., в год. 6:30 веч. В програмі Сесії будуть доповіді: „Антропологічна структура України" — проф. д-р Р. Єндик, ректор УТГІ; „Українські математики" — проф. М. Держко, Торонтонський університет; „Сучасне лісництво в Україні" — інж. В. Головач, Онтарійське міністерство природних ресурсів; „Слово" — проф. д-р П. Шулежко, університет у Рочестері. Ювілейна Наукова Сесія працюватиме під патронатом НТШ і УВАН в Канаді.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!